

smlouvy obchodní, a i u smluvních států pro zboží, stran něhož není jiné úmluvy.*)

Tarif autonomní může nadto ještě obsahovati procentní přírůžky ke svým sazbám jakožto retorsní opatření proti státům s tuzemskem v celní válce jsoucím.

b) Nebo je tarif konvenční, t. j. smluvený ve smlouvě celně- i tržebněpolitické s jiným státem nebo celní jednotou. Konvenční tarif představuje (zahrnuje) zpravidla slevy sazeb generálního tarifu pro obchod s oním cizím státem, s nímž byla smlouva tržebně- a celněpolitická uzavřena, význam tohoto tarifu záleží v tom, že celní sazby vytčené v tarifní smlouvě, i když by se třebas rovnaly sazbám tarifu autonomního, nemohou býti naproti druhému kontrahujícímu státu po dobu trvání smlouvy jednostranně zvýšeny (vázané položky), nebo že určité zboží dosud cla prostě nemůže jím nově býti stíženo.

§ 23. Soustava tržební svobody a soustava celní ochrany.

Soustava tržební svobody mezinárodní má program obdivuhodně jednoduchý: Vnější obchod budiž sprostěn všech pout, cizina budiž v tuzemsku připuštěna k soutěži za stejných podmínek jako tuzemská výroba sama, i vlastním koloniím budiž poskytnuta samostatnost a svoboda úpravy vlastních hospodářských styků k cizině i k zemi mateřské. Radikální liberalism požadoval dokonce, aby všechny překážky volného obchodu byly odstraněny nikoliv smlouvami, které by tuzemsku zabezpečovaly stejně volný přístup v cizině, nýbrž autonomně — stát má jednostranným zrušením, nežádaje vzájemných koncesí, strhnouti celní závory, vždyt i kolonie i cizina poznají záhy, že export do země svobodné může se rozvíjeti, jen jestliže se vzmáhá také export z ní do zemí druhých.

Avšak nehledíc ani k tomuto extrému, který se úplně vzdává i smluvních záruk i politických prostředků mocenských, liberální politika obchodní předpokládá silný stát, který dovede zjednatí právní i hospodářské k ní podmínky (právní ochranu, mincovní

*) Celní tarif kanadský má tři sloupce: tarif generální (nejvyšší) pro země, s nimiž není obchodní smlouvy, tarif přednostní, který platí pro výrobky z určitých území britských, a tarif střední pro ostatní země, s nimiž byla obchodní smlouva uzavřena.

jednotu, dopravnictví), i vyspělý život hospodářský, který moha se rovnocenně postavit po bok soutěži ciziny, dovede zánik jedněch příležitostí výdělkových a odbytových nahraditi vznikem a rozpětím druhých. Proto v zemích, které se necítily dost s mezinárodní soutěží, jako se jí v svých nejčelnějších průmyslových odvětvích neobávala Anglie, záhy se ozvalo volání po státní ochraně domácích sil produkčních (v Německu List, v Americe Carey).

Pro tuto ochranu byly uváděny tyto důvody:

Při svobodě mezinárodní tržby zmocní se národové od přírody nebo historickým vývojem hospodářsky zdatnější výhodnějších odvětví výroby, kdežto národové méně šťastní budou nutně odkázáni na obory méně výhodné nebo méně důležité.

Svobodná tržba mezinárodní vede k mezinárodní dělbě práce, t. j. ke specialisování se produkce národní na ona odvětví, pro která jsou v každém národě nejpříznivější podmínky. Avšak přílišná specialisace jsouc škodlivá fysickému, rozumovému i mravnímu rozvoji individua je tím méně na prospěch celému národu, který by přílišnou jednostranností své národní produkce ochromil znenáhla své produktivní síly i svoji energii duševní a mravní a v případě války se vydal všem obtížím a nebezpečstvím své hospodářské nepostačitelnosti. Znamená-li svobodná tržba a mezinárodní dělba práce úsporu nákladů za statky, jež můžeme levněji dostat v cizině, než bychom je vyrobili sami, znamená s druhé strany i ochromení domácí práce.

Přednosti zahraniční (a nedostatky domácí) výroby v určitých odvětvích produkce nejsou vždy jen přirozené a nezměnitelné, nýbrž zhusta jen získané a lze je pak za určitých předpokladů vstřípiti i produkci tuzemské.

Zejm. musí státi nutně pečovatí o vznik a rozvoj oněch odvětví produkce, na kterých závisí buď výživa obyvatelstva — tedy výrobu zemědělskou (Anglie usiluje, aby vráceny byly pěstění obilí ony plochy, které byly staletým vývojem přeměněny v pastviny) — nebo které jsou nezbytny k chodu průmyslu ostatního (v Anglii »key industries«, na př. průmysl barviv, dosud bezmála německý monopol).

V době obecné finanční tísně a daňového přetížení ve všech téměř státech je přípustno i žádoucné, aby také cizina přispívala k tuzemským břemenům finančním v podobě cel, ukládaných na

dovoz jejích produktů a nesených ne-li zcela, tedy alespoň z části producenty zahraničními.

Opíraje se o tyto důvody, bývá systém ochranný právem zván systémem nacionalistickým v protivě ke spíše mezinárodní soustavě celní svobody.

Lze ovšem namítnouti, že ochranná cla svádějí výrobu — práci i kapitál — k odvětvím hospodářsky méně výhodným, že zdražují cenu všech výrobků, a zejm. životních potřeb, a to nejen výrobků dovezených z ciziny, nýbrž i zhotovených doma, že clo nese zahraniční dodavatel pouze výjimečně, nemá-li odbytu na jiném trhu, zpravidla že je nese domácí konsument.

Ochranným trpí nejen spotřebitelé, nýbrž i producenti, kteří mají nyní zdražené suroviny a pomůcky výrobní, jsou podlamováni ve snaze po zdokonalení produkce, odstraňování opotřebovaných strojů nebo zastaralých method pracovních, trpí i celé hospodářství národní, jehož nákladná zařízení oběhová (průplavy a regulace řek, alpské tunely atd.) jsou co do účinnosti celními závorami odčiňována, i konečně státy, protože ochranné tendence bývají podněcovatelem válek mezinárodních.

Protože však uvedené ochranné argumenty uspokojovaly též třídní zájmy výrobců, průmyslových jako zemědělských, s kterými se nezřídka stotožňovalo i dělnictvo ohrožené nezaměstnaností, došlo téměř ve všech státech k tužší či mírnější ochranné politice.

Jakmile však přikročíme k principu celní ochrany, narážíme na složitost problému: které výroby dlužno chrániti, proti komu, do jaké doby, jak vysokými cly, v jakém poměru vyměřiti cla na tovary, na jejich polotovary a suroviny a pod. Zvláštní význam připadá zde rozdílnostem mezi celní ochranou agrární a průmyslovou.

§ 24. Celní ochrana průmyslová.

I. Ochranná cla průmyslová mají za úkol chrániti v určitých odvětvích na domácím trhu nedost vyspělou domácí výrobu průmyslovou před soutěží technicky nebo ekonomicky (na př. rozvojem velkovýroby, lepší pracovní organizací) pokročilejší a tedy lacinější průmyslové výroby zahraniční (u nás tedy na př. proti Německu, Anglii, Francii, Švýcarsku, Itálii, Americké Unii).

Ochranné clo průmyslové je tedy přípustno a vhodné jakožto výchovný prostředek k rozvoji určitých výrobních od-